

ОЗОН — це творчий неспокій

Лілія Овдійчук,

кандидат педагогічних наук
Рівне

Педагогічний фестиваль-2011 "Мій особистісно зорієнтований урок" зібрав у Новограді-Волинському усіх заангажованих у ОЗОНівство. До його організації та проведення долучилися найкращі інтелектуальні сили з Інституту педагогіки АПН України, управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації, Житомирський обласний інститут післядипломної освіти, управління освіти і науки та його інформаційно-видавничий центр Новоград-Волинської міської ради, видавничий дім "Освіта", видавництво "Шкільний світ".

А було озонівців більше двохсот. Географія вражаюча: прибули вчителі та науковці з різних регіонів України, близьких і далеких: Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Одеської, Рівненської, Полтавської, приїхали також зацікавлені особи з інших країн: Росії, Молдови.

Якщо обирати дієслова на означення почуттів, які охопили учасників фестивалю, то найчастіше вживалися такі: вражає, захоплює, дивує, зацікавлює. Почалося усе з листа-путівника, який надійшов електронною поштою кожному учаснику цього педагогічного свята. У ньому давалися докладні поради, як дістатися до місця проведення фестивалю. І треба сказати, що система спрацювала: усі прибули чи то першого, чи другого дня знайшли свою нішу у фестивалевих рамках.

Робота тривала два дні, а треба було б щонайменше п'ять, аби дати можливість охопити і побачити все, що було цікавим і вартим уваги. Адже не варто уваги не було, за оцінками модераторів та й представників груп.

На фестивалевих майданчиках працювали проблемні групи з різних питань, що різнобічно розкривали аспекти особистісно зорієнтованого навчання. Зокрема це організація читацької діяльності в умовах особистісно зорієнтованого навчання на уроках мови та літератури, особистісна професійна орієнтація старшокласників у процесі вивчення літератури в системі курсів за вибором, управлінські аспекти особистісно зорієнтованого навчання та фахова підготовка вчителя до роботи в системі ОЗОН, формування загальнона-вчальних умінь в умовах особистісно зорієнтованого навчання та ОЗОН на уроках фізики, історії, природничих дисциплін, у початковій школі. Така різноплановість долучила до кола озонівців багато свіжих сил.

Оскільки автору цих рядків не вдалося потрапити на фестиваль у перший день, (а він, за словами тих, хто його пережив, виявився неймовірно насичений подіями), проте враженнями від другого хочеться поділитися з усіма, хто бажає долучитися до озонівського руху хоча б як читач.

Практичні нароби учасників цього дійства презентувалися на фестивалевих майданчиках у різних школах міста: їх налічувалося десять.

Зокрема нам (мені та групі колег) випало побувати у ЗОШ №2. Усе почалося зі знайомства з навчальним закладом — школою родинного виховання. Це відчувалося навіть у оформленні класних кімнат, у поведінці дітей, учителів. Приємно було бачити усміхнені обличчя, зацікавлені очі, вишиванки на учнях. Адже на відкритий урок саме такими прийшли школярі.

Наступним етапом було проведення та обговорення відкритого уроку "Зіткнення неповторності й буденності в поезії Ліни Костенко "Кольорові миші". Проводила його

Тиндикевич Ірина Володимирівна, учителька Костопільської ЗОШ №6 Рівненської області. Клас представила психолог школи, наголосила, що діти розвинені інтелектуально, мають стійку позитивну мотивацію до навчання.

Ірина Володимирівна перед уроком розповіла про особливості вивчення цього оригінального і доволі складного для учнів 6 класу твору, про особистісно зорієнтовані завдання, які діти виконували на етапі підготовки до уроку. Цікаво, що розданий присутнім на уроці колегам конспект уроку не відобразив повною мірою того, що відбулося в класі. По-перше, несподіванкою була імпровізація вчителя під час бесіди за змістом вірша. Досвідчений педагог відчула і зуміла вчасно змінити питання, аби шестикласники змогли пояснити твір по-своєму. Діти шукали істину, йдучи неторованим шляхом. Під час обговорення уроку присутні звернули увагу на те, що запитання і завдання особистісно зорієнтованого характеру були ефективні й викликали зацікавленість дітей, спонукали замислитися над проблемами буденного і неповторного навколо нас, а також допомогли краще зрозуміти себе і світ. Напевно, у цьому і є найважливіший результат ОЗОН.

Не можу назвати себе "чистокровою" озонівкою, бо долучалася лише принагідно до окремих заходів, проте за "ідейними" переконаннями близько споріднена. До того ж авторські проекти у вигляді методичних таблиць "Естетичні уподобання українських письменників" та "Літературно-психологічні портрети зарубіжних письменників" природно вписуються у контекст ОЗОН. Адже в цих таблицях розкривається не хронологія життя і творчості письменника, а людина, особистість з певними рисами характеру, відповідними уподобаннями, життєвим та творчим кредо, сферою діяльності. Таким чином індивідуальність митця опосередковано впливає на особистість учня, формує смаки та уподобання, навіть характер. Під час роботи з матеріалами таблиці важливо звертати увагу учнів на ті чинники, які впливають на формування особистості: оточення, освіта, характер, обдаровання, світогляд. Авторський урок "Леся Українка як особистість" (фрагмент був представлений на майстер-класі) спонукає до роздумів над тим, що допомогло Ларисі Косач стати особистістю "європейського рівня" (за висловом Ліни Костенко), а що, навпаки, перешкоджало. Адже справді, поетесі довелося переборювати так багато перешкод на шляху до свого становлення, які могли б зламати людину пересічну. Леся Українка мала дивовижну силу волі, сильний характер, цілеспрямованість, тому й перемогла у двобої з несприятливими суспільними та життєвими обставинами і стала генієм. Логічним домашнім завданням є написання міні-твору "Що імponує мені в Лесі Українці як особистості" або "Чим привабила мене славетна землячка", бо спонукає висловити особистісне ставлення і подивитися крізь призму власного "я" на життя іншої людини, зробити висновки про вплив оточення на людину, спробувати це на себе, задуматися над формуванням себе як особистості.

Для унаочнення пропонувалася таблиця "Пантелеймон Куліш", у якій вміщені дані про письменника, укладені на основі спогадів, щоденникових записів, листів.

Сфера діяльності — учитель у різних гімназіях та училищах (у Луцьку, Рівному, Києві, Петербурзі), лектор

російської мови для іноземних слухачів Петербурзького університету, працював у канцелярії губернатора у м. Тулі, редагував неофіційну частину "Тульських губернських відомостей", директор духовних справ і член комісії з перекладу польських законів у Варшаві. Публіцист, історик, етнограф, мовознавець, редактор, видавець, громадський і культурний діяч, учений, перекладач, творець українського правопису.

Риси характеру. Честолюбний, гордий, емоційний, гарячий, пристрасний, енергійний, неспокійний, екстравагантний. Мав мінливу, вразливу, неподатливу вдачу. Йому були притаманні гоноровитість і самолюбство, схильність до авторитарності. "Егоїст і егоцентрик, людина складного, багатого, контроверсійного життя". Був надзвичайно працелюбним. Схильний до беззастерешного обстоювання виношеної ним ідеї (ідеї часто змінювалися).

Кредо. "Світ, правда, честь — оце мої догмати".

"Господь мене вщасливив — подарувавши правди дар".

"Я не корюся безбожній суеті".

"Нехай за нас наше діло говорить, а не наші орації...Нехай нашим ворогам буде тяжко від нашої розумної праці".

"Зовсім інша була б річ, якби ми єдиними устами і єдиним серцем трудилися над пробудженням суспільно-національної свідомості України".

"Живопис, музика, наука, поезія, релігія — ось органи примирення нашого з суспільством та анти-суспільним життям".

Улюблені письменники. Особливе захоплення викликає В.Скотт, М.Лермонтов, В.Шекспір. Дж. Байрон, Р. Шатобріан. Наслідував ідеї Ж.-Ж. Руссо.

На схилі віку зазначив, що "саме тепер у наші душі прокладає гармонію Біблія".

Улюблені види мистецтва та мистецькі твори.

Пристрасно любив пісні, особливо українські народні. "Народна пісня в своїх словах і музиці, взятих разом, сповнена почуття, думки і при тому надзвичайної простоти. Нема в ній зайвого слова, нема зайвої ноти. Це самородки, з яких завжди може черпати найвищий талант".

Захоплювався живописом, музикою.

Улюблені заняття і природні обдаровання. Мав здібності до малярства, добре грав на скрипці, любив доглядати сад. Мав хист до вивчення мов: знав майже всі слов'янські, французьку, німецьку, англійську, італійську, іспанську, латинську, старовірську. Багато перекладав.

Любив природу, особливе захоплення у нього викликала Ганнина Пустинь, так був перейменований хутірець Мотронівка, "де солов'ї співають сотнями. Запах черемхи робить повітря таким густим, ніби з нього зняті вершки і влиті в чашу мотронівського життя. Тут особливо гарні дві пори року — весна і осінь. Вони завжди вражають новизною, ніби я зроду не бачив ні такої весни, ні такої осені... Літо ж у нас розкішне, так що жаль його зневажити заради життя в місті. Думаю, що розчинене вікно біля письмового столу зберігає багато фізичної сили, яка необхідна мені для здійснення задуманого".

Одним із улюблених занять було записувати фольклорні твори: "Я тепер ходжу, як бджола по сотах, де тільки зустріну сиву бороду, не відійду від неї, поки не витисну пахучого квіту народної поезії чи в переказі, чи в пісні. Вивчення цих малоросійських антиків мене удосконалює так само, як удосконалюють живописця скульптури антиків".

Величезну насолоду і "гармонічне задоволення" давав переклад Біблії.

Запитання за таблицею мають характер особистісно зорієнтованих:

1. Про що свідчить сфера діяльності П. Куліша?
2. Як риси характеру митця вам імпонують?
3. Як риси ви хотіли сформувати в себе?
4. Що вам не подобається в характері поета?
5. Як з рис характеру визначили долю письменника?
6. Як з рис характеру допомагали письменнику в реалізації життєвої програми?

7. Як з наведених висловів (кредо), на вашу думку, найбільше відповідають характерові письменника?

8. Як ви оцінюєте життєве і мистецьке кредо Куліша?

9. Чи є серед названих письменників ваш улюблений?

10. Твори яких із названих письменників вам хотілося б прочитати?

11. Які ваші улюблені митці слова?

12. Яке хобі П. Куліша вам імпонує?

13. Які з улюблених занять письменника безпосередньо пов'язані зі сферою його діяльності?

14. Які ваші улюблені заняття?

15. Яке зі своїх обдаровань ви б хотіли розвивати?

Важливим є "оживлення" таблиці за допомогою спогадів, уривків з листів, щоденників, автобіо-графічних творів, використання зорової, слухової, синтетичної наочності, яка відтворює певні епізоди життя, духовний світ митців слова. Під час проведення майстер-класу учителі активно співпрацювали: описували свої почуття від прослуханої "Апасіонати" Бетховена і порівнювали їх зі щоденниковим записом І. Нечуя-Левицького, у якому теж відображено почуття автора від почутої на концерті п'єси геніального композитора. Вражає і приємно було те, що, незважаючи на різні зорові образи, асоціації, які виникли в учасників майстер-класу, близькими були почуття, передані у музичній п'єсі німецького композитора, у щоденнику українського письменника, у вільному письмі сучасних вчителів. Напевно, це і є "зараження мистецтвом", за висловом Льва Толстого. Учасники цього дійства зацікавлено і сумлінно виконували завдання за таблицями, давали відповіді на запитання особистісно зорієнтованого характеру. На завершення усі сфотографувалися, а також відтворили на ватмані результат проведеного майстер-класу.

Основні підсумки фестивалю відбувалися під час педагогічної трибуни. Модератори груп виступили з оцінкою проведених уроків, правда дещо грішили компліментарністю. Організатор та ідейний натхненник озонівства Анатолій Фасоля намагався спрямувати відгуки у критичне річище, закликав виявити проблеми, які виникли у процесі обговорення відкритих уроків. Нестандартно і креативно осмислили словесники інформацію та оцінили методичні знахідки авторів педагогічних майстерень і майстер-класів. Плакати були розміщені в актовій залі колегіуму, де проводилися відкриття і закриття урочистого дійства. Увагу присутніх привертало графічно-символічне відображення почутого і побаченого, оскільки це була квінтесенція представлених матеріалів.

Цікавим був виступ гостей із Москви, які запропонували сучасну форму перевірки знань учнів: учитель лише фіксує результати в журналі, а все інше: перевірку, оцінювання — робить комп'ютер. Приємно здивували москвичі, подарувавши календар на 2012 рік із світлинкою нинішнього фестивалю. Така оперативність засвідчує не тільки високий розвиток сучасних технологій, а й перш за все людський фактор зацікавленості й вдячності.

Оскільки ОЗОН — перш за все спілка творчих особистостей, то це найбільше довела художня рефлексія. Учасники висловлювали свої думки про фестиваль та його основні здобутки. Для багатьох фестиваль — це можливість поспілкуватися з однодумцями, обмінятися досвідом, почерпнути цікаву інформацію, для інших найголовніше — відчуття спорідненості з посестрами (побратими) по духу, по творчості, а також щира зацікавленість успіхами одного.

Логічним завершенням було вручення сертифікатів.

По дорозі додому думалося, що тільки творчий неспокій таких, як озонівці, може змінити щось у нашій сучасній школі, бо лише той, хто горить, здатен запалити інших.